

HET HUIS VAN HET VERLANGEN

DOOR NANNIE VAN WEHL.

HET staat in Utrecht, in de „grootte, schoone en machtige Stad, hebbende heerlijke Kerken, Huizen en Straten,“ zooals een oude atlas meldt. Als ik in Utrecht over den Pausdam naar de Kromme Nieuwe Gracht ga, of langs Achter Sint-Pieter wandel, blijf ik vaak mijnerend stilstaan voor Paushuize, de woning van den Commissaris der Koningin in de Provincie Utrecht.

Het Huis van het Verlangen is het. Het is gebouwd door den eenigen Nederlander, die ooit Paus is geweest, door Adrianus Florentiuszoon, Utrechtsch Poorterskind.

Niets heeft hij vuriger verlangd dan nog eenmaal daar te wonen, eenmaal daar zijn laatste levensdagen te mogen slijten. Doch als zoovelen heeft hij het Huis van zijn Droomen en zijn Verlangen niet mogen betrekken — het bleef wachgend staan.

Het Lot stiet den Huisheer steeds hooger en hooger. Altijd door bleef bij de lotswisselingen, die anderen hadden doen jubelen van geluk, in den eenvoudigen Adrianus Florentiuszoon het groote verlangen naar Utrecht: „Zelfs al werd ik Paus, dan zou ik nergens anders dan in Utrecht begeeren te wonen.“ zei hij vaak.

Bij elke verhooging in rang, bij elke nieuwe taak en zending, Adrianus zoo cervol op de schouders gelegd, week voor Adrianus de mogelijkheid verder weg, om ooit het Huis van zijn droomen en zijn verlangen te betrekken. Daar kwam in Januari 1522 de benoeming van den Kardinaal van Tortosa, Adrianus Florentiuszoon, tot Paus.

Nu was met één slag de droom, om ooit weer in Utrecht te mogen wonen voorgoed verstoord. De Paus woont in Rome, sterft in Rome, wordt begraven in Rome. Utrecht ging het huis langzamerhand Paushuize noemen; de afstand tusschen het water van de Nieuwe Gracht en de Kromme Nieuwe Gracht werd de Pausdam.

Utrecht is trotsch op zijn grooten zoon, Paus Adriaan VI. Paus Adriaan heeft zelf het grafschrift voor zijn graf in de Andreaskapel opgesteld: „Hier rust Adriaan VI, die het voor het grootste ongelijk van zijn leven hield, dat hij regeeren moest.“ Later is zijn lijk overgebracht naar de kerk van Sint Maria dell Anima. Hier luidt het

grafschrift: „Ach, hoe zeer komt het er op aan, in welken tijd ook de voortreffelijkste mensch werkzaam is.“

Paus Adriaan, werd in 1459 in Utrecht geboren. Hij koos al vroeg den geestelijken stand. Hij is pastoor geweest te Oude Tonge op Goeree. Aldaar leeft nog de herinnering aan den eenvoudigen en hartelijken pastoor, die tot de hoogste kerkelijke waardigheid kwam.

Het huis, waarin hij toen gewoond heeft, en dat nu een herberg is, wordt nog wel aangeduid als de pastorie. Ook is er een brief uit 1496 van Pastoor Adrianus Florentiuszoon aan zijn gemeente, die ondertekend is: Uwe dienstwillige dienaar A. F.

De eenvoudige pastoor blonk uit door geleerdheid en de aangenaamheid van zijn optreden. Men deed een goede keus, toen hij in 1507 geroepen werd, de leermeester van den zevenjarigen Karel den Vijfden te worden.

Deze knaap was voorbestemd Koning van Spanje, Keizer van Duitschland en Heer der Vereenigde Nederlandsche gewesten te worden. Reeds op zestienjarigen leeftijd werd hij Koning van Spanje, drie jaar later Keizer van Duitschland en hij voerde zijn geliefden leermeester mee omhoog.

In 1515 was Adriaan lid van den Raad van Landvoogdes Margaretha van Savoye geworden. Toen zijn vorstelijke leerling in het volgend jaar koning van Spanje werd, kreeg Adriaan zijn benoeming tot Kardinaal van Tortosa en werd aangewezen om met den roemruchten Kardinaal Ximenes de regeering over Spanje in handen te nemen, daar de jonge koning nog onder regentschap in de Nederlanden verbleef.

Toen Karel V al twee jaar keizer van Duitschland was, stierf de Paus, Leo X. Hij was een Medici en had in groote pracht en praal geleefd en geregeerd. De Pauselijke schatkist was leeg, de Pauselijke schulden waren tot een schrikwekkende hoogte gestegen. Er moest verandering komen in het regime van het Vaticaan; dat voelden alle kardinalen, die in Rome bijeen waren om den nieuwen Paus te kiezen.

Mocht de keuze al moeilijk zijn, om de zware eischen, die de benoeming den nieuwen Paus zou stellen, nog moeilijker werd die,

PAUS
ADRIAAN VI
Oude copie
naar
Jan van Scorel
Het origineel is
in 1914 in
Leuven teniet
gegaan.
Centraal Mu-
seum Utrecht.

PAUS
ADRIAAN VI
door Utrecht-
meester, te helt
17e eeuw.
Centraal Mu-
seum Utrecht

omdat politieke factoren steeds feller in het spel kwamen. Lijnrecht stonden de aanhangers van Frans I koning van Frankrijk en Karel den Vijfden, den Duitschen Keizer, tegenover elkaar. De aanwezige kardinalen slaagden er niet in, voor één uit hun midden de vereischte meerderheid te krijgen. 1 December 1521 was Leo X gestorven, 27 December nam de verkiezing van den nieuwen Paus een aanvang, op 9 Januari 1522 was men nog niet tot een resultaat.

Een der kardinalen deed het voorstel, onder de afwezige kardinalen te zoeken naar een candidaat. De aanhangers van den Duitschen keizer stelden als candidaat den kardinaal van Tortosa, en nu was in zeer korten tijd het pleit beslecht: Adriaan Florentiuszoon was tot Paus verkozen. Toen de keuze geschied was en den volke verkondigd, was iedereen teleurgesteld.

Een afwezige die zoo ver weg leefde, was nu Paus!

Eer de tijdig hem bereikt had, eer hij naar Rome was gereisd, zouden er zeker zes maanden verlopen. Hoe moest het al dien tijd gaan? Allen, die afhankelijk waren van het Pauselijk hof zouden zes maanden zonder inkomsten zijn en in bange twijfel verkeerden, of de nieuwe Paus hen in dienst wilde behouden. Een trieste grappenmaker plakte een opschrift op het Vaticaan: „Dit paleis is te huur.”

15 Februari schrijft de nieuwbenoemde Paus een brief aan zijn Utrechtschen vriend van Wijngaarden, waarin hij betooft, dat hij eerst de benoeming had willen weigeren, dat hij echter begrepen had, dat hij dat niet mocht doen en dus de benoeming zou aannemen, doch dat hij veel liever dan Paus te zijn in Utrecht zou willen wonen. Hoe smartelyk zal hij toen aan het huis in Utrecht gedacht hebben!

Adriaan Florentiuszoon stelde orde op zijn zaken in Spanje, aanvaardde de lange reis, was 3 Augustus 1522 in het Baskenland, 23 Augustus in Livorno en werd nog voor het eind van de maand te Rome tot Paus gekroond.

Al spoedig bleek het, hoezeer hijzelf, zijn geheele levenswijze, zijn gewoonten, zijn opvattingen verschilden van die van zijn vorstelijken voorganger. De onbevooroordeelden werden diep getroffen door 's Pausen diepe vroomheid, innige rechtvaardigheidsliefde en grooten eenvoud. Paus Adriaan wist, wat zijn taak en zijn plicht was: orde te brengen op het Vaticaan. Vooral: de geldmiddelen van het Vaticaan weer op orde te brengen.

Deze taak strookte met zijn eigen karakter en aanleg. Hij haatte de schittering van het Vaticaan — hij moet zelfs er over gedacht hebben, in een eenvoudig huis te gaan wonen. Zoover heeft hij de bezuiniging niet gedreven, maar toch ging het mes er diep in, en aan alle kanten rezen de verwijten en de klachten. 1 September 1522 hield hij een rede, die algemeen schrik verspreidde. Hij eischte van de kardinalen, dat ze hun veel te talrijke hofstoeten sterk zouden inkrimpen. Hij stelde hun jaargeld op 6000 ducaten vast, hij ontzegde hun hun woningen in het Vaticaan, die de onkosten van den Paus tot een duizelingwekkende hoogte opjoegen. Alle uitgaven van het Vaticaan werden streng nagerekend en beperkt. Gastmalen en weidsche tooneelvoorstellingen werden niet meer gegeven. Adrianus VI leefde teruggetrokken met drie Hollandsche bedienden en twee Hollandsche vertrouwde vrienden: Dirk van Heeze en Jan Enkevoirt.

Hoe hard werd hij om dit alles veroordeeld! Men had van den nieuwen Paus geëischt, dat hij de schulden zou delgen, de Pauselijke schatkist zou vullen.

En nu de Paus daartoe zonder op- of omzien den eenigen weg betrad, werd hij uitgemaakt voor schrapper en vrek! Men had schande gesproken van de gulheid, waarmee vorige Pausen rijke posten aan bloedverwanten hadden geschonken.

De publieke opinie noemde den Paus hard voor zijn familie, toen hij weigerde, eenig familielid te begunstigen.

Paus Adriaan bleef den weg gaan, dien de plicht hem voorschreef.

De pest brak in Rome uit. De kardinalen vluchtten naar het koele gebergte, de Paus bleef. Toen de pest had uitgewoed en de kardinalen terugkwamen, verweten ze den Paus eenige besluiten, die hij had genomen, zonder hen te raadplegen.

Scherp wees hij hen op het feit, dat ze niet in Rome geweest waren ten tijde, dat de besluiten genomen moesten worden.

Veel tijd heeft hij niet gehad, om zijn hervormingen door te zetten. Augustus 1523 stierf hij. Hij is dus slechts een groot jaar Paus geweest. Hij stierf, zoo moe, zoo ontgoocheld, zoo ver van huis, van Utrecht.

Het huis, waarin hij te Leuven heeft gewoond, liet hij na aan de behoeftige Leuvensche studenten. Pausshuize bewaart de herinnering aan hem in zijn geliefde geboortestad.